

خادمان اینجا نور توزیع می کنند

حدود ۶۰۰ نفر از خدام بخش کتب و انوار در شب‌های قدر برای خدمت‌رسانی به‌زائران حضور خواهند داشت

شب‌های قدر که به حرم می‌رویم نخستین چیزی که دنبالش می‌گردیم کتاب‌دعاست تاجوشن کبیر را بخوانیم و اعمال مستحب شب قدر را انجام دهیم، اما در این شب‌ها معمولاً سراغ قفسه‌های همیشه مرتب صحن‌ها و رواق‌ها نمی‌رویم و عادت کرده‌ایم همان جلو در ورودی خادمان این کتاب‌ها را به دستمان بدهند. خادمان بخش کتب و انوار حرم مطهر رضوی که نظم و ترتیب قفسه‌های کتب ادعیه نتیجه تلاش و دقت مستمر آن‌هاست. در گفت‌وگویی با مسئول این بخش از مجموعه آستان قدس رضوی فعالیت‌های ویژه این حوزه را در شب‌های قدر مرور خواهیم کرد.

■ ادعیه‌ای با ترجمه‌های مختلف

کتابهای قرمز و سبز و سرمه‌ای که در قفسه‌ها به‌ردیف چیده شده‌اند جزء جدانشدنی حرم هستند. مرتب و منظم در قفسه‌هایی که گاهی چوبی، گاهی فلزی و گاهی سنگی‌اند، کنار هم نشسته‌اند. همیشه در دسترس‌اند و در همه صحن‌ها و رواق‌ها وجود دارند.

طالب خوشنویس در ابتدا توضیحاتی درباره تعداد قفسه‌ها و کتب ادعیه موجود در حرم مطهر می‌دهد: «در مجموع بیش از ۴۵۰ جایگاه برای دسترسی به کتب ادعیه در کل صحن‌های مرکزی، پیرامونی و رواق‌های حرم مطهر وجود دارد. کتبی هم که همیشه در این قفس‌ها به چشم می‌خورند شامل نزدیک به ۴۰ هزار جلد قرآن، ۸۰ هزار منتخب ادعیه، ۳۶ هزار کلیات مفاتیح‌الجنان، ۲ هزار نهج‌البلاغه و ۲ هزار صحیفه سجاده‌یه، ۲ هزار و ۵۰۰ کتاب عیون و تعدادی کتاب دعا مخصوص کودکان به نام «گل یاس» است».

اما حرم مطهر رضوی سالانه میزبان میلیون‌ها زائر خارجی هم هست که هزاران نفر از آن‌ها اردو زبان و آذری زبان‌اند. طالب خوشنویس درباره کتب ترجمه شده برای این دسته از زائران غیرایرانی می‌گوید: «حدود هزار کتاب ادعیه با ترجمه اردو حرم مانند ورودی شیخ طوسی، باب‌الجواد و باب‌الرضا و حتی در خیابان‌های مجاور مانند خیابان شهید اندرزگو هم توزیع کتب ادعیه از ماه رمضان آماده توزیع خواهد شد. علاوه بر آن، حدود ۲۰۰ جلد کتاب با خط بریل هم ویژه روشندان در مخازن بیت انوار

شوق و انتظار خدمت دوباره

۱۴ سال است که سعید فخرایی قرآن‌ها و مفاتیح‌ها را به‌دست زائران می‌رساند

کنار قفسه ادعیه ایستاده، مشغول واریسی و مرتب کردن کتاب‌هاست. دانه به دانه آن‌ها را با دقت بررسی می‌کند تا همه چیز سر جایش باشد. این کار را با وسواس خاصی انجام می‌دهد تا اگر کتابی مخدوش و یا صفحات آن دچار پارگی شده آن را به کارگاه صحافی منتقل کند. البته این کار هر هفته‌اوست. ۱۴ سال است که هر هفته این لباس خدمت را به تن می‌کند. لباس خدمت در بخش کتب و انوار حرم مطهر رضوی.

نامش مانند بقیه خدام حرم‌روی اتیکت روی لباسش حک شده است. سعید فخرایی. فرهنگی بازنشسته است و بین خادمان بخش کتب و انوار حرم جزو ریش سفیدان و با سابقه‌ها محسوب می‌شود. تقریباً از ابتدای سال‌های خدمت در حرم مطهر رضوی در همین بخش بوده و می‌داند هر زائری برای خواندن زیارت‌سراغ چه کتابی می‌رود: «بیشتر زائران معمولاً هنگام زیارت، کتاب منتخب ادعیه را انتخاب

صحن‌های مرکزی و رواق‌ها وجود دارد که این عزیزان با کمک خدام برای استفاده از این کتب هدایت می‌شوند». خدام بخش کتب و انوار همه‌جوره به فکر رفاه زائران هستند. خوشنویس توضیحات دیگری هم در این باره می‌دهد: «بی‌تردید در شب‌های قدر گفتنداری‌های حرم مطهر به تنهایی پاسخگوی نیاز زائران نیستند. به همین دلیل خدام در تمام ورودی‌ها در کنار توزیع کتب ادعیه، کیسه‌های نایلونی را در اختیار زائران قرار می‌دهند. برای سهولت در خدمت‌رسانی در هر کدام از ورودی‌ها ۱۰ تا ۱۵ نفر فقط از خادمان بخش کتب و انوار مشغول توزیع پلاستیک خواهند بود. برای برگزاری نماز عید فطر هم بیش از هزار دعای قنوت میان زائران توزیع خواهد شد».

کشیک دیگر بخش کتب و انوار هم به صورت آماده‌باش حضور دارند. چیزی که در شب‌های قدر هر زائری معمولاً به دنبال آن است کتاب‌های داعی‌ای است که دعای جوشن کبیر و سوره‌های عنکبوت، روم، دخان و قدر و مابقی اعمال مستحب این سه شب را دارد. اگر در این شب‌ها به حرم مطهر مشرف شده باشید به خاطر دارید که همیشه در ورودی‌های مختلف حرم خدام مشغول توزیع این کتاب‌ها هستند. وی درباره تعداد این کتب و نحوه توزیع آن‌ها می‌گوید: «۵۰ هزار کتاب مناسبتی شب‌های قدر به تناسب در ورودی‌ها و داخل حرم توزیع می‌شود. در کنار آن در این شب‌ها تعداد قرآن‌ها و مفاتیح‌الجنان‌ها هم تقریباً افزایش ۱۰۰ درصدی خواهند داشت. علاوه بر آن، کتبی مانند نهج‌البلاغه و صحیفه سجاده‌یه هم در این سه شب مورد اقبال مردم است. البته با توجه به ازدحام جمعیت به‌خصوص در شب بیست و یکم ماه مبارک، در مبادی اطراف حرم مانند ورودی شیخ طوسی، باب‌الجواد و باب‌الرضا و حتی در خیابان‌های مجاور مانند خیابان شهید اندرزگو هم توزیع کتب ادعیه انجام خواهد شد. این کتب بعد از پایان مراسم

می‌کنند. همان کتابی که جلد سرمه‌ای رنگ دارد و مشتمل

بر زیارت‌های مختصر حضرت(ع) و دیگر ائمه(ع) و چند سوره از قرآن کریم است. اما زائرانی که زمان بیشتری برای خواندن ادعیه و به جا آوردن اعمال مستحب زیارت دارند، سراغ کلیات مفاتیح‌الجنان می‌روند. زائران عرب‌زبان هم معمولاً به این کتاب مراجعه می‌کنند. برای زائران اردو زبان هم که معمولاً زیارت مخصوص به حضرت(رضا(ع) و امین‌الله‌را می‌خوانند، کتاب‌های ترجمه شده‌ای در رواق‌های غدیر و دارالرحمه در دسترس است». سرکشیک سوم بخش کتب و انوار حرم مطهر رضوی به کنجکاوی گردشگران غیرمسلمان درباره خواندن زیارت توسط زائران در حرم منور رضوی هم اشاره می‌کند و می‌گوید: «افراد غیرمسلمانی که به حرم می‌آیند معمولاً اهل مطالعه هستند و دیدن زیارت خواندن زائران در ذهنشان پرسش‌هایی ایجاد می‌کند. در این مواقع مترجم‌ها گاهی برخی کتاب‌ها را به آن‌ها نشان و برایشان

شب روشن زمین

روایتی از گم شدن در ازدحام آدم‌ها

و سادگی خالصشان در ليله‌القدر حرم امین‌الله

شب‌های حرم همیشه روشن است؛ هیچ جای شهر هم که هیچ چراغی روشن نباشد، چراغ‌های حرم روشن است و چه دلگرمی‌ای ازین بالاتر. توی گیت ورودی، خادم کت و شلوا ری با لبخند مهربانی که به لب دارد، سفت و سخت می‌گردد. بعد می‌زند به پشتم و می‌گوید: التماس دعا! قدم به صحن که می‌گذارم، ازدحام جمعیت تاکنم می‌دهد. هنوز ساعتی به شروع مراسم مانده و تقریباً جایی روی فرش‌های دودر سه‌ای که کل صحن را مفروش کرده‌اند، باقی نمانده. با چند تا زائر دیگر می‌ایستم جلوی تابلو سنگی و اذن ورود می‌خوانم؛ یاد انتظامات گیت ورودی می‌افتم؛ یاد خدام چوب‌پر به دست کت و شلوا ری که حتی بیرون حرم مطهر رضوی هم هستند و زائران را راهنمایی می‌کنند که از کجا بروند و کجا بنشینند و اینکه قرآن‌ها کجاست و کجا می‌شود وضو گرفت و کجا آب خورد؛ آن‌هایی که هر

کدام اسم و رسمی دارند و ما همه آن‌ها را به نام خدام می‌شناسیم. یعنی آن‌ها دلشان نمی‌خواهد امشب که شب قدر است، امشب که شب شهادت حضرت امیر(ع) است، بروند برای خودشان یک گوشه بنشینند و آسوده‌از پرسش‌های مدام زائران، چوب‌پرشان را بگذارند کنارشان، بعد قرآنی بخوانند و اشکی بریزند؟

■ قرآنی که بناست چتری باشد

صحن پیامبر اعظم(ص) حسابی شلوغ است. چشم می‌کشم و اطرافم را می‌بینم؛ خانواده‌هایی که همراه بچه‌های قد و نیم‌قد آمده‌اند تا کنار هم، نفس در نفس هم، ليله‌القدرشان را به مطلع الفجر برسانند. می‌گردم و نزدیک‌ترین جامه‌ری به خودم را پیدا می‌کنم و انبوه قرآن‌های چیده‌شده را که قرار است امشب چتری بشوند بر سر ما؛ زائرانی که آمده‌ایم تا شب قدر را در حرم امن امین‌الله، صبح کنیم. تانمازی بخوانم، مراسم احیا شروع می‌شود. جوشن کبیر که شروع می‌شود

فریاد «یا علی» به زبان اشاره

روایتی از آیین احیا و مناجات خوانی ناشنوایان در شب قدر حرم مطهر رضوی

خانم‌ها و آقایان قرار دارد تا هم تصویر مراسم و مترجم‌زبان اشاره را ببینند و هم از زیرنویس فارسی و عربی و ترجمه سخنرانی و دعای جوشن کبیر استفاده کنند. یکی از مترجم‌ها به‌منظور آماده‌تر شدن جمعیت برای دعا و عزاداری، با آن‌ها همراهی می‌کند. چشم‌ها خیره به چشم‌و زبان و حرکت دست و صورت او است. خوب معلوم است تبحری خاص در آماده‌سازی ناشنوایان دارد. انگار این دل‌ها آماده شده برای شبی پر از سوز و گداز و ناله. جمعیت یک‌دست سیاه‌پوش مهیای آغاز مراسم شده است. پیش از شروع مراسم دعا سراغ چندتن از میهمان‌ها می‌روم. مهدی، ناشنوایی از

اصفهان است. امسال با خانواده به مشهد آمده است. او که سال پیش همه دوستان

ناشنوایش را برای تماشای دعای جوشن کبیر به خانه دعوت کرده، می‌گوید: پارسال برای

پخش مستقیم دعا از حرم مطهر رضوی، خانه را به حسینی تبدیل کردیم. مریم که از ناشنوایان مشهدی است به نکته قابل

تأملی اشاره کرده و می‌گوید: بیرون از اینجا

یک ناشنوا خیلی غریبه است. اگر نبود رواق

حضرت زهرا(س) و حرم منور امام رضا(ع) و

این مراسم در اینجا برگزار نمی‌شد، خیلی

از ما شاید آن‌گونه که باید و شاید با سوز دل

این دعا و عزاداری بعدش آشنا نمی‌شدیم.

ما فقط همین مراسم را داریم.

شب قدر و سرنوشت کائنات و انسان‌ها

دکتر سیدیحیی یثربی،

مترجم و مفسر قرآن کریم |

در آیه‌های یک تا پنج سوره قدر، از شبی فرخنده و بابرکت بحث می‌شود که نام آن «قدر» است.

نخست نزول قرآن را در شب قدر خبر می‌دهد با این بیان که ما قرآن را در شب قدر فرو فرستادیم. سپس به اهمیت این شب تأکید می‌ورزد که ای رسول من! تو چه می‌دانی که شب قدر چیست؟

به دنبال این پرسش، زبان وحی گوشه-هایی از اهمیت شب قدر را با این بیان توضیح می‌دهد که شب قدر از هزار ماه بهتر است. در آن شب، فرشتگان وحی همراه با پیام آسمانی به زمین فرود می‌آیند و آن شب تا بامداد، سراپا امن و آسایش است.

شب قدر و تدبیر حوادث جهان در آن شب، هرگز با اراده و آزادی انسان‌ها منافات ندارد. ما این موضوع را در گذشته با عنوان آزادی انسان با توجه به علم ازلی خداوند مورد بحث و بررسی قرار داده و در مورد آن صحبت کرده‌ایم. دوم اینکه، اگر در چنین شب‌هایی خداوند گروهی را مورد لطف و رحمت قرار دهد، این لطف و رحمت بی‌اساس نخواهد بود بلکه پاداش رفتار نیک انسان‌ها خواهد بود و اگر در چنین شب‌هایی کسی را مورد قهر قرار دهد و سرنوشت بدی برای وی رقم زند، این هم بی‌اساس و بی‌لیل نخواهد بود، بلکه به عنوان نتیجه و کیفر رفتار آن شخص خواهد بود.

بنابراین اینکه مردم امیدوار باشند در یک شب، بدیختی آنان به خوشیختی تبدیل شود، فکر درستی نیست بلکه باید توجه کنند که سرنوشت خودشان را خودشان رقم می‌زنند.

اگر به راه درست رفته و در حد توان کوشیده باشند، خداوند نیز آنان را در چنین شب‌هایی مورد رحمت، لطف و امداد خود قرار می‌دهد و راه پیشرفتشان را باز می‌کند و آنان را از امکانات بیشتر برخوردار می‌کند، اما اگر کسی یا مردم یک کشوری، از روی جهل و نادانی و عشق به مال و جاه، فرصت‌های خدادادی را از دست بدهند و در راه پیشرفت و تکامل گام برندارند، بلکه با دست خود امکانات خدادادی خود را نیز نابود کنند، بی‌تردید چنین کسانی نباید انتظار آن را داشته باشند که خداوند در یک شب معین در برابر فرصت‌سوزی‌ها و خطاکاری‌های آنان، این پاداش را به آنان ببخشد که کامیابشان گرداند و آنان را در دردیف پیشتازان و زحمتکشان و مردمان با عقل و تدبیر قرار دهد. چنین چیزی با هیچ منطقی سازگاری ندارد بنابراین باید درباره این نکته مردم را آگاهی یخشید و هشدار داد.

سوم اینکه ممکن است منظور از ساماندهی کارها در شب قدر، ساماندهی تکمیلی آن‌ها نباشد، بلکه منظور زبان وحی، ساماندهی تشریعی کارها باشد یعنی در شب قدر، خدای بزرگ یا فرستادن وحی و قرآن، نظام زندگی انسان‌ها را از هر جهت سامان می‌بخشد تا انسان‌ها بتوانند در یک جامعه عادلانه و به دور از ستم و تجاوز، بزرگ شوند و زندگی کنند و در دنیا و آخرت، خوشبخت و سعادتمند باشند.

بنابراین در شب قدر، خداوند با اراده و تدبیر خود، سرنوشت ما را رقم نمی‌زند، بلکه با هدایت و حمایت خود، ما را در راستای تنظیم یک زندگی درست یاری می‌رساند.